

ASOCIAȚIA OBȘTEASCĂ „PILIGRIM-DEMO” DIN GĂGĂUZIA

MONITORIZAREA ALEGERILOR BAȘCANULUI GĂGĂUZIEI - 2010

RAPORTUL FINAL

Comrat, 25 ianuarie 2011

www.piligrim-demo.org.md

Prezentul raport a fost realizat de către OO CT „Piligrim-Demo” din Găgăuzia în cadrul proiectului „Monitorizarea alegerilor Bașcanului – 2010” implementat cu suportul financiar al Fundației Est-Europene (EEF) din contul mijloacelor oferite de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Ministerul Afacerilor Externe din Danemarca/DANIDA. Opiniile exprimate în acest raport aparțin în exclusivitate autorilor și nu reflectă neapărat și punctul de vedere al finanțatorilor

CUPRINSUL

I. REZUMAT	3
II. INTRODUCERE ȘI EXPRIMAREA GRATITUDINII	5
III. CONTEXUL POLITIC	6
IV. BAZA LEGALĂ	6
V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR	8
VI. ASIGURAREA MATERIALĂ A ALEGERILOR	10
VII. BULETINELE DE VOT	11
VIII. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR	12
IX. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR	13
X. CAMPANIA ELECTORALĂ	14
XI. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE	15
XII. REFLECTAREA ALEGERILOR ÎN MASS-MEDIA	16
XIII. MONITORIZAREA VOTĂRII	18
XIV. SITUAȚIA POSTELECTORALĂ	18
XV. RECOMANDĂRI	19
A. BAZA NORMATIV-LEGALĂ	19
B. ADMINISTRAREA	20
C. FINANȚAREA CAMPANIILOR ELECTORALE	21
D. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR	21
E. MASS-MEDIA	22
ANEXĂ: REZULTATELE ALEGERILOR	23

I. REZUMAT

OO CT „Pilgrim-Demo” din Găgăuzia a efectuat monitorizarea alegerilor Bașcanului Găgăuziei din anul 2010, începând cu data de 26 noiembrie 2010, în cadrul proiectului „Monitorizarea alegerilor Bașcanului – 2010” implementat cu suportul financiar al Fundației Est-Europene (EEF) din contul mijloacelor oferite de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Ministerul Afacerilor Externe din Danemarca/DANIDA. În cadrul monitorizării a fost apreciată gradul de conformitate a procesului electoral cu legislația electorală din Găgăuzia. Prezentul raport final este făcut public după cele două rapoarte prezentate după turul I și II de scrutin.

Alegerile Bașcanului Găgăuziei au fost libere, dar incorecte. Numărul concurenților electorali le-a oferit electorilor posibilitatea de a face o opțiune însă acuzele neconfirmate de fraudare a alegerilor au avut un impact negativ asupra atmosferei alegerilor și au subminat încrederea societății față de procesul electoral.

Baza legislativă perimată ce reglementează administrarea alegerilor Bașcanului Găgăuziei scapă din vedere o serie de momente importante care asigură organizarea și desfășurarea de alegeri libere și corecte, în conformitate cu standardele internaționale în domeniu. Perfecționarea legislației electorale din Găgăuzia, armonizarea acesteia cu Codul Electoral al Republicii Moldova și alinierea acesteia la standardele OSCE în materie de alegeri, dar și la recomandările Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei rămân pentru autoritățile din Găgăuzia un imperativ al timpului.

Activitatea Comisiei Electorale Centrale din Găgăuzia (CEC din Găgăuzia) a fost lipsită de transparență: n-a fost făcut public graficul ședințelor; n-au fost făcute publice majoritatea hotărârilor CEC din Găgăuzia. La fel, CEC din Găgăuzia nu și-a realizat funcția de instruire a electorilor. Capacitarea membrilor consiliilor electorale de circumscripție (CoEC) și a birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV) a fost insuficientă. Activitatea CEC din Găgăuzia, dar și procesul decizional din comisii a fost influențat politic.

Deși concurenții electorali au avut posibilitatea să desfășoare agitația în mod deschis, chiar din momentul înregistrării, însăși campania a fost invizibilă până în săptămâna ce preceda primul tur de scrutin. Aceasta explică prin faptul că alegerile Bașcanului au coincis parțial cu perioada alegerilor în Parlamentul Republicii Moldova, iar până la 28 noiembrie 2010 atenția electoratului a fost axată preponderent pe alegerile parlamentare.

Trei concurenți au fost înregistrați pentru a participa la alegerile Bașcanului. Rezultatele alegerilor s-au clarificat în turul II de scrutin în care s-au clasat 2 candidați independenți: Mihail Formuzal, actualul bașcan al Găgăuziei, și Nicolai Dudoglo, primarul de Comrat. Irina Vlah, candidatul Partidului Comuniștilor din Republica Moldova, a fost prima femeie care s-a balotat la postul de Bașcan al Găgăuziei.

Toți cei trei concurenți au avut posibilitatea să-și desfășoare liber activitățile electorale. Campania a avut loc într-o atmosferă liberă cu respectarea drepturilor cetățenești și politice de bază. Concurenții organizau preponderent întâlniri electorale pentru un număr redus de alegători (până la 500 de persoane) utilizând totodată și materiale editorial-poligrafice. Limba de bază în care comunicau concurenții electorali în cadrul campaniei a fost rusa. Materiale în limba majorității etnice care populează UTA Găgăuzia, dar și în limba de stat a Republicii Moldova n-au fost publicate, cu excepția

cătorva billboard-uri în susținerea lui Mihail Formuzal în limbile rusă și găgăuză instalate în temei în trei orașe din UTA Găgăuzia.

Reflectarea alegerilor în mass-media n-a fost echilibrată. Mass-media a reflectat alegerile de pe pozițiile concurenților electorali pe care-i susțineau. În procesul de reflectare a alegerilor jurnaliștii au demonstrat un nivel profesional redus.

Transparența finanțării campaniilor electorale a concurenților electorali n-a fost asigurată. CEC din Găgăuzia n-a întreprins acțiunile necesare pentru a asigura transparența finanțării campaniilor electorale a concurenților electorali.

Deși au existat anumite eforturi insignifiante pentru precizarea listelor electorale calitatea și veridicitatea acestora mai constituie o preocupare. Listele electorale nu au fost afișate în încăperile secțiilor de votare pentru a fi verificate de către alegători așa cum stipulează legislația electorală din Găgăuzia. Procesul de precizare a listelor electorale a durat până în ziua alegerilor, 12 decembrie 2010.

CEC din Găgăuzia n-a asigurat examinarea contestațiilor în mod transparent și nu a luat decizii conforme în cazul majorității contestațiilor lipsind astfel solicitanții de o protecție juridică eficientă.

Votarea în cadrul turului I și II de alegeri a avut loc într-o atmosferă calmă ceea ce fost practic rezultatul experienței și practicii majorității dintre membrii BESV. Votarea și numărarea voturilor au fost administrate în majoritatea cazurilor eficient și transparent fiind apreciate pozitiv.

Transmiterea documentelor electorale și totalizarea în cadrul CoEC au fost calificate de către observatori în ambele tururi ca și pozitive. Totodată, un impact negativ pentru transmiterea documentelor electorale și totalizarea în cadrul CoEC a avut spațiul redus din încăperile CoEC, fapt care limita monitorizarea procesului.

CEC din Găgăuzia a anunțat rezultatele turului II de scrutin din 28 decembrie 2010 în conformitate cu care alegerile au fost câștigate de către Mihail Formuzal care a obținut 51,4 la sută dintre sufragii în raport cu 48,6 la sută din voturi acumulate de către Nicolai Dudoglo. Recunoașterea rezultatelor alegerilor de către CEC din Găgăuzia a fost însoțită de câteva proteste.

Recunoașterea rezultatelor alegerilor de către Curtea de Apel din Comrat (CAC) s-a tergiversat din cauza că a fost examinată o contestație depusă de Nicolai Dudoglo, potrivit căreia rezultatele votării în cadrul turului II de scrutin din 26 decembrie 2010 ar fi fost fraudate din acest motiv, în opinia autorilor contestației, fiind necesară organizarea renumărării buletinelor de vot din turul II al alegerilor; invalidarea rezultatelor din turul II; și desfășurarea votării repetate pentru turul II.

II. INTRODUCERE ȘI EXPRIMAREA GRATITUDINII

„Pilgrim-Demo” a efectuat monitorizarea alegerilor Bașcanului Găgăuziei. Monitorizarea s-a desfășurat în cadrul proiectului „Monitorizarea alegerilor Bașcanului – 2010” implementat cu suportul financiar al Fundației Est-Europene (EEF) din contul mijloacelor oferite de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Ministerul Afacerilor Externe din Danemarca/DANIDA.

„Pilgrim-Demo” a monitorizat următoarele aspecte ale alegerilor: administrarea alegerilor – activitatea organelor electorale și altor organe ce au afinități cu organizarea și desfășurarea alegerilor; reflectarea alegerilor în mass-media din Găgăuzia; finanțarea campaniilor electorale ale concurenților electorali; desfășurarea campaniilor electorale.

Monitorizarea a fost efectuată de către o echipă de experți incluzând: un analist politic; un analist electoral; un analist juridic; un analist în domeniul mass-media.

Pentru a monitoriza votarea în data de 12 și 26 decembrie 2010 „Pilgrim-Demo” a delegat 8 observatori reuniți în 4 echipe mobile care au monitorizat deschiderea la 4 secții în cadrul ambelor tururi, votarea la secțiile nr. 47 și nr. 31 în turul I și, respectiv, în turul II de scrutin, numărarea voturilor la 4 secții în cadrul ambelor tururi. Totodată 3 echipe au monitorizat procesul de transmitere a materialelor electorale și contabilizarea rezultatelor la toate cele trei CoEC. Experții „Pilgrim-Demo” au continuat monitorizarea asupra evoluțiilor evenimentelor după încheierea alegerilor.

„Pilgrim-Demo” a apreciat conformitatea procesului electoral cu legislația electorală din Găgăuzia. Prezentul raport final este făcut public două raporturi publicate în urma turului I și II de scrutin.

Exprimăm gratitudine finanțatorilor acestui proiect, CEC din Găgăuzia și altor organe electorale, candidaților și reprezentanților acestora pentru cooperare în procesul de monitorizare.

Pentru informații suplimentare Vă rugăm să-l contactați pe coordonatorul proiectului Mihail Sircheli la numărul de telefon 079182756 sau la adresa electronică: mihail.sirkeli@pilgrim-demo.org.md.

III. CONTEXTUL POLITIC

Alegerile Bașcanului Găgăuziei desfășurate în 2010 au fost cele de-a cincea după crearea Unității Teritorial-Administrative Găgăuzia (Gagauz-Yeri) în baza Legii privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) aprobate de Parlament în 1994. Guvernatorul (Bașcanul) este persoana oficială supremă a Găgăuziei și șeful Comitetului executiv al Găgăuziei (CEG).

Alegerile Bașcanului Găgăuziei au fost precedate de o criză politică survenită în urma faptului că parlamentul de legislaturile din aprilie și iulie 2009 n-a reușit să aleagă președintele și a fost dizolvat. Alegerile Bașcanului au coincis ca și perioadă de timp cu alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010. Criza politică perpetuată și seria de plebiscite care a însoțit-o (alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009, alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2009 și 28 noiembrie 2010, referendumul constituțional din 5 septembrie 2010) a distras atenția de la o mare parte a campaniei pentru alegerile Bașcanului.

Alegerile Bașcanului au avut loc peste 2 ani de la alegerile în Adunarea Populară a Găgăuziei (APG). În rezultatul acestor alegeri în APG sunt reprezentate 3 forțe politice fapt care reflectă configurația forțelor politice din regiune: Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM); mișcarea obștească „Edinaia Gagauzia” (EG) condusă de actualul Bașcan al Găgăuziei Mihail Formuzal; grupul lui Dudoglo în frunte cu edilul municipiului Comrat Nicolai Dudoglo organizat în 2010 în Mișcarea obștească „Novaia Gagauzia” (NG). De menționat că mișcările obștești EG și NG nu au statutul de partide politice sau alte organizații social-politice, dar, totodată, participă activ la viața politică din regiune.

Configurația forțelor politice din regiune a avut un impact direct asupra componenței concurenților la alegerile Bașcanului-2010.

IV. BAZA LEGALĂ

Alegerile Bașcanului Găgăuziei sunt desfășurate în baza unui sistem majoritar într-o singură circumscripție electorală.

Baza legislativă și normativă care reglementează alegerile Bașcanului include: Constituția RM, Legea RM „Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”, Regulamentul Găgăuziei (Gagauz-Yeri), Legea UTA Găgăuzia „Cu privire la organele electorale”, Legea UTA Găgăuzia „Cu privire la alegerile Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri)” (LBG), precum și hotărârile CEC din Găgăuzia.

Deși în UTA Găgăuzia există Legea „Cu privire la organele electorale” care reglementează crearea și funcționarea CEC din Găgăuzia și a organelor electorale subordonate, în realitate, formarea și activitatea acestora, dar și pregătirea și desfășurarea alegerilor Bașcanului Găgăuziei sunt desfășurate doar în baza LBG. Legea UTA Găgăuzia „Cu privire la organele electorale” niciodată nu a fost aplicată. Mai mult, aceste două legi sunt în contradicție una cu cealaltă la capitolul ce ține de mandatul CEC din Găgăuzia. În special, Legea UTA Găgăuzia „Cu privire la organele electorale” prevede crearea CEC din Găgăuzia pentru un termen de 4 ani, în timp ce, potrivit LBG, mandatul CEC din Găgăuzia se limitează la perioada campaniei electorale.

LBG a fost adoptată de APG la 11 septembrie 1998 fiind modificată de trei ori – în 1999, 2006 și 2007. Legea UTA Găgăuzia „Cu privire la organele electorale” a fost adoptată de APG la 26 ianuarie 1999 fiind supusă modificărilor de două ori, 1999 și 2004.

Deoarece LBG n-a fost actualizată o perioadă îndelungată și nu a fost expertizată pentru a stabili conformitatea sa standardelor OSCE și a Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei, acesta nu este în armonie cu Codul Electoral al RM. LBG conține mai multe inexactități și contradicții din motivul că în procesul de elaborare a fost copiată de pe Codul Electoral al RM fără a se ține cont de specificul alegerii Bașcanului.

Capitolul din LBG ce ține de înaintarea candidaților nu delimitează actele pentru înregistrare care urmează a fi prezentate la CEC din Găgăuzia de către candidații din partea partidelor politice și de către candidații independenți fapt ce permite CEC din Găgăuzia să interpreteze respectiva prevedere din LBG după bunul său plac și să impună candidaților pentru înregistrare cerințe ce pot fi calificate ca și impedimente la înregistrare.

Totodată, unele dintre cerințele prevăzute de LBG și care țin de înaintarea candidaților sunt exagerate. Cele 5 mii de semnături ale alegătorilor necesare pentru înregistrarea candidatului sunt o cifră mult prea mare, or în Găgăuzia sunt înregistrați cca 106 mii de alegători¹.

LBG nu prevede așa-numita „zi a tăcerii” ceea ce permite concurenților electorali înscriși în cursa pentru ocuparea funcției de Bașcan să desfășoare activitatea de agitație practic până la orele 24:00 ale zilei anterioare zilei scrutinului privând astfel alegătorii de posibilitatea de a se odihni după campania electorală și a se pregăti de ziua scrutinului.

Alegerile Bașcanului se desfășoară în două tururi cu o prezență obligatorie de 50 la sută în turul I și de nu mai puțin de 1/3 din electori în turul II. În cazul dacă niciunul dintre concurenți electorali n-a acumulat mai mult din voturile valabil exprimate ale alegătorilor care au participat la scrutin, atunci este organizat turul II la care participă 2 concurenți electorali care au acumulat cel mai mare număr de voturi. Cerința cu privire la prezența obligatorie la urne la un nivel de 50 la sută în turul I se poate solda repetat cu alegeri recunoscute invalide, la fel acest fapt ar putea încuraja fraudele electorale din partea concurenților electorali, spre exemplu, transportarea alegătorilor organizată de concurenți în ziua scrutinului.

LBG nu asigură în nici un fel protecția împotriva votării repetate/multiple. În particular, în LBG nu este stipulată aplicarea ștampilelor în fișa de însoțire a buletinului de identitate așa cum este prevăzut în Codul Electoral al RM.

Mai multe aspecte importante ale alegerilor nu sunt reglementate de LBG, oferind astfel CEC din Găgăuzia posibilitatea de a aproba hotărâri menite să completeze golurile și confuziile din LBG. Prin hotărârile sale CEC din Găgăuzia, la fel, anulează prevederile perimate ale LBG. Astfel, prin hotărârea CEC din Găgăuzia a fost modificată

¹ Potrivit recomandărilor Comisiei de la Veneția, „legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% de alegători din circumscripția respectivă”, vezi:

[www.venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)023-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)023-e.pdf) sau versiunea documentului în limba română <http://www.e-democracy.md/files/elections/venice-code-good-practice-19-10-2002-ro.pdf>

prevederea LBG despre procedura de votare. În hotărârea sa CEC din Găgăuzia anulează votarea prin aplicarea a două linii încrucișate în cercul din dreptul numelui și prenumelui concurentului electoral înlocuind-o cu votarea prin aplicarea ștampilei „Votat”. Statutul juridic al hotărârilor CEC rămâne incert, iar uneori chiar contravine LBG, ca și în cazul menționat, or hotărârea CEC din Găgăuzia nu poate anula prevederile stipulate în LBG.

V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Alegerile Bașcanului Găgăuziei sunt gestionate de un sistem de organe electorale format din trei nivele și incluzând CEC din Găgăuzia, 3 CoEC și 64 BESV.

CEC din Găgăuzia este un organ de stat creat pentru organizarea și desfășurarea alegerilor². Mandatul CEC din Găgăuzia este egal cu perioada alegerilor³. Componenta Comisiei Electorale Centrale în număr de 9 membri este aprobată prin hotărârea APG nu mai târziu decât cu 65 de zile înainte de data scrutinului. APG, CEG și CAC propun câte 3 membri ai comisiei⁴.

Numărul circumscripțiilor de votare este egal cu numărul raioanelor din Găgăuzia. Toate cele CoEC au fost formate de către CEC din Găgăuzia⁵ în componența a 7 membri⁶, în baza propunerilor administrațiilor raionale. Candidaturile membrilor CoEC sunt înaintate de către administrația raionului respectiv în baza listei de angajați calificați de care dispune CEC din Găgăuzia. Membrii CoEC nu pot fi consilieri ai consiliilor locale, membri ai partidelor și altor organizații social-politice care participă în alegeri.

BESV sunt formate de către CoEC în componența a 5-11 membri nu mai târziu decât cu 20 de zile înainte de data scrutinului. Membrii BESV sunt propuși de către consiliile locale ale localităților pe teritoriul cărora sunt formate BESV.

Concurenții electorali pot desemna în componența organelor electorale câte un membru-reprezentant cu drept de vot consultativ.

Pentru desfășurarea alegerilor Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri) CEC din Găgăuzia a fost creată prin hotărârea APG nr. 288-XXXII/IV din 1 octombrie 2010. Membrii CEC din Găgăuzia aleg din rândul lor, cu majoritatea voturilor, președintele, vicepreședinte și secretarul⁷. Procesul de alegere a președintelui CEC din Găgăuzia a fost tensionat. Membrii CEC din Găgăuzia nu au reușit să aleagă președintele decât la 12 octombrie 2010, cu o zi înainte de înaintarea oficială a candidaților⁸ ceea ce putea compromite desfășurarea alegerilor Bașcanului. Divizarea membrilor CEC din Găgăuzia în procesul de alegere a organelor de conducere în trei

² Articolul 18 alineatul 1 LBG

³ Articolul 19 alineatul 5 LBG

⁴ Articolul 18 alineatul 2 LBG

⁵ În conformitate cu alineatul 1 din articolul 30 al LBG, circumscripțiile electorale și CoEC sunt formate nu mai târziu decât cu 50 de zile înainte de data scrutinului.

⁶ CoEC sunt formate în componența a nu mai puțin de 7-11 membri cu drept de vot deliberativ.

⁷ Alineatul 1 articolul 19 al LBG.

⁸ Înaintarea oficială a candidaților la postul de Guvernator (Bașcan) al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) a început la 13 octombrie 2010, în conformitate cu Hotărârea APG nr. 286-XXXII/IV din 1 octombrie 2010 aprobată în baza alineatului 1 al articolului 46 din LBG.

părți opuse, precum și comportamentul ulterior al părților în cadrul activității CEC din Găgăuzia au demonstrat că membrii CEC din Găgăuzia sunt influențați politic.

CEC din Găgăuzia n-a asigurat transparența activității sale: hotărârile nu erau făcute publice⁹, cu excepția a câtorva; graficul ședințelor nu era făcut public. La declarația scrisă a observatorilor „Pilgrim-Demo” adresat CEC din Găgăuzia, pe numele președintelui Irina Zelenskaia, cu solicitarea de a informa cu privire la ora și locul desfășurării ședințelor din partea președintelui n-a urmat nicio reacție. Deoarece hotărârile CEC din Găgăuzia nu erau publicate observatorii „Pilgrim-Demo” s-au adresat către președintele CEC din Găgăuzia Irina Zelenskaia cu rugămintea de a pune la dispoziția observatorilor hotărârile comisiei, iar dna președinte a solicitat să fie depusă o cerere în scris. La cererea scrisă a observatorilor „Pilgrim-Demo” le-a fost oferită posibilitatea de a face copii de pe hotărârile CEC din Găgăuzia, dar observatorii n-au reușit să facă copii de pe toate hotărârile. Contestațiile și declarațiile adresate CEC din Găgăuzia de către concurenți/reprezentanții acestora deseori erau examinate în lipsa persoanelor care le-au adresat.

În pofida perioadei de timp limitate CEC din Găgăuzia a reușit să adopte câteva hotărâri importante, inclusiv hotărârea prin care era admisă votarea în baza actelor de identitate expirate.

O mare parte din prevederile LBG n-a fost realizată sau a fost tratată de către autoritatea electorală ca și neobligatorie pentru executare. Nu toate termenele prevăzute de LBG au fost respectate, în special, buletinele de vot au fost sigilate și transmise către comisiile din subordine mai târziu de termenul stipulat în LBG. Transparența la sigilarea și transmiterea buletinelor de vot către organele electorale din subordine n-au fost asigurate la nivelul respectiv. Practic la toate secțiile de votare n-au fost afișate listele electorale.

Instruirea organizată de către CEC din Găgăuzia pentru membrii CoEC și BESV a fost una insuficientă. Președinții unor BESV vizitați de către observatorii „Pilgrim-Demo” nu cunoșteau că organizarea și desfășurarea alegerilor Bașcanului sunt reglementare de LBG, nu de Codul Electoral al RM. La fel, președinții BESV au remarcat o comunicare defectuoasă cu organele electorale ierarhic superioare. Potrivit afirmațiilor făcute de ei, lor nu le-ar fi fost puse la dispoziție datele de contact ale membrilor CoEC și CEC din Găgăuzia, și ei nu cunoșteau la cine să apeleze după explicații în cazul apariției unor întrebări. Uneori conducerea CEC din Găgăuzia oferea BESV indicații verbale să nu urmeze anumite instrucțiuni stipulate în hotărârile CEC din Găgăuzia. În acest mod, conducerea CEC din Găgăuzia a dat BESV indicații verbale să nu perfecteze procesul-verbal cu privire la pregătirea secției de votare către scrutin, așa cum este prevăzut de Instrucțiunea „Cu privire la modul de organizare și desfășurare a scrutinului, numărare a voturilor și totalizare a rezultatelor votării de către birourile electorale ale secțiilor de votare”, aprobată prin hotărârea CEC din Găgăuzia nr. 13/6 din 22 noiembrie 2010.

CEC din Găgăuzia n-a reușit să-și realizeze funcția ce ține de instruirea/informarea electorilor. ONG-urile locale au organizat activități și acțiuni de informare și motivare a alegătorilor. Astfel de evenimente au fost desfășurate preponderent de către organizațiile-membre ale Coaliției Civice pentru Alegerile Libere și Corecte.

⁹ În conformitate cu p. 63 din Regulamentul CEC din Găgăuzia, hotărârile CEC din Găgăuzia după aprobare sunt semnate de către președintele și secretarul comisiei și, în termen de 5 zile, sunt publicate în ziarul regional “Vesti Gagauzii”.

Deoarece CEC din Găgăuzia este un organ provizoriu provizoriul se extinde și asupra bazei normative elaborate de către CEC din Găgăuzia, inclusiv și asupra acelor acte normative fără de care comisia nu poate demara organizarea alegerilor și anume: Regulamentul CEC din Găgăuzia; modelele documentelor pentru înaintarea candidaților; modelele legitimațiilor concurenților electorali/reprezentanților acestora/observatorilor etc. Aceasta nu asigură continuitatea activității CEC din Găgăuzia. Astfel, CEC din Găgăuzia nou-formată își începe activitatea doar în baza LBG care, așa cum am menționat mai sus, nu este perfectă și conține multiple lacune, inexactități și contradicții. În acest mod, CEC din Găgăuzia se vede nevoit de fiecare dată să elaboreze baza normativă din nou, fapt ce are un impact extrem de negativ asupra administrării procesului electoral.

VI. ASIGURAREA MATERIALĂ A ALEGERILOR

Pentru desfășurarea alegerilor Bașcanului Găgăuziei APG a aprobat suma de 1.029. 894 lei ceea ce n-a permis CEC din Găgăuzia să asigure realizarea tuturor funcțiilor sale stipulate de LBG. Austeritatea resurselor materiale a afectat activitatea CEC din Găgăuzia.

CEC din Găgăuzia este deservită de un aparat statal de personal ale căruia sunt aprobate de către CEC la propunerea CEC din Găgăuzia. Colaboratorii aparatului CEC din Găgăuzia sunt incluși în state prin hotărârea comisiei, pentru perioada campaniei electorale fiind degrevați de atribuțiile de la locul de muncă permanent¹⁰. Statele de personal ale aparatului CEC din Găgăuzia includ 6 persoane (1 contabil, 1 șofer, 1 casier și 3 specialiști). Activitatea CEC din Găgăuzia a fost deservită preponderent de către președintele CEC din Găgăuzia, vicepreședinte și secretar care pentru perioada campaniei electorale au fost degrevați de atribuțiile de la locul de muncă permanent, precum și de către aparatul CEC din Găgăuzia. Din cauza că resursele umane erau limitate CEC din Găgăuzia și-a concentrat activitatea, în special, pe următoarele aspecte: înregistrarea candidaților; formarea CoEC și BESV; elaborarea, tipărirea și distribuirea buletinelor de vot; organizarea și desfășurarea votării; și totalizarea rezultatelor alegerilor. Celelalte aspecte importante ale alegerilor au rămas în afara atenției CEC din Găgăuzia: informarea/instruirea electorilor; consultarea concurenților electorali; monitorizarea condițiilor și modului de finanțare a campaniilor electorale ale concurenților; monitorizarea reflectării alegerilor de către mediile acreditate etc. toate acestea au încurajat fraudele electorale admise de concurenții electorali, cât și de alți actori ai procesului electoral.

La dispoziția CEC din Găgăuzia, pentru perioada de desfășurare a alegerilor, APG a oferit o singură încăpere cu o suprafață nu mai mare de 30 m. p. (sala mică de ședințe a APG) situată în clădirea unde se află APG și CEC. În această unică încăpere a fost desfășurată întreaga activitate și erau păstrate toate materialele CEC din Găgăuzia. Însăși faptul că CEC din Găgăuzia era situată în același edificiu cu APG și CEC, dar și într-o încăpere aparținând APG sporește gradul de vulnerabilitate a CEC față de influențele din partea puterii legislative și executive din Găgăuzia.

Asigurarea materială a CoEC și BESV a fost insuficientă. Partea cea mai importantă a mijloacelor materiale necesare activității CoEC și BESV (telefon, Internet, consumabile etc.) erau asigurate de către instituțiile unde erau situate acestea; în cazul BESV acestea au fost preponderent instituțiile de învățământ (licee/gimnazii).

¹⁰

Articolul 26 alineatul 1 din LBG

VII. BULETINELE DE VOT

Vizavi buletinele de vot LBG prevede următoarele:

(a) buletinele de vot sunt tipărite nu mai târziu decât cu 7 zile înainte de data alegerilor și într-un număr egal cu numărul alegătorilor și cu o rezervă de 1 la sută; (b) CEC transmite buletinele de vot către CoEC nu mai târziu decât cu 5 zile înainte de ziua alegerilor; (c) CoEC transmite buletinele de vot către BESV cu 2 zile înainte de alegeri. Buletinele pentru turul I și II de scrutin au fost tipărite la Tipografia Centrală din Chișinău. Pentru protecția buletinelor a fost aplicat un singur grad de protecție – o plasă cu micro-caractere „alegerile Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”. Limba de perfectare a buletinelor de vot a fost aprobată de către CEC din Găgăuzia în conformitate cu Legea UTA Găgăuzia „Privind funcționarea limbilor”¹¹. În limbile rusă, găgăuză și moldovenească în turul I și, respectiv, II au fost tipărite: 105984 și 105465 buletine; 544 și 560 buletine; 1297 și 844 buletine¹². Decizia despre numărul de buletine și limba în care vor fi tipărite acestea a fost luată de către CEC din Găgăuzia în baza solicitărilor transmise de către BESV. În baza hotărârilor CEC din Găgăuzia buletinele au fost tipărite cu 3 zile mai devreme fiind transmise către CoEC cu 1 zi înaintea alegerilor în turul I și II ceea ce nu corespunde limitelor temporale prevăzute de LBG.

Păstrarea buletinelor la BESV n-a fost conformă. LBG prevede păstrare buletinelor de vot în încăperi pázite de poliție unde are acces doar președintele BESV însoțit de 2 membri ai biroului¹³. La majoritatea BESV buletinele erau păstrate nu într-o încăpere separată, ci în biroul de lucru al BESV în care aveau acces toți membrii biroului. În ziua alegerilor, la un număr important de secții de votare buletinele erau păstrate în încăperea secției. Gradul redus de protecție asociat cu păstrarea neconformă fac buletinele vulnerabile la manipulări. Pentru a preveni eventualele manipulări cu buletinele de vot este necesar de a utiliza grade mai eficiente de protecție a buletinelor, de a asigura păstrarea conformă a buletinelor. Protecția eficientă buletinelor împotriva eventualelor manipulări poate fi asigurată prin tipărirea buletinelor detașabile cu numere de ordine pe fiecare buletin (numărul CoEC, numărul BESV și numărul de ordine al buletinului însuși).

VIII. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

De dreptul de vot la alegerile Bașcanului se bucură cetățenii Republicii Moldova care locuiesc pe teritoriul Găgăuziei și care au atins la ziua alegerilor vârsta de 18 ani, cu excepția persoanelor recunoscute incapabile prin hotărâre definitivă a instanței de judecată sau condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă¹⁴. Alegătorul poate fi înscris numai într-o singură listă electorală și la o singură secție de votare în baza actelor ce atestă domiciliul acestuia în perimetrul secției de votare respective. Responsabile de compilarea listelor electorale sunt organele administrației publice locale¹⁵ (OAPL). LBG nu prevede actualizarea periodică a listelor electorale contravine recomandărilor Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei¹⁶.

¹¹În conformitate cu Legea UTA Găgăuzia „Privind funcționarea limbilor”, pe teritoriul UTA Găgăuzia funcționează trei limbi oficiale – rusa, găgăuză și moldovenească.

¹²Hotărârile nr. 14/1 și 14/2 din 26 noiembrie 2010 și nr. 20/1 și 20/2 din 20 decembrie 2010

¹³ Articolul 56 alineatul 4 din LBG

¹⁴ Articolul 11 și articolul 13 alineatul 1 punctele a) și b) din LBG.

¹⁵ Articolul 43 alineatul 1 din LBG

¹⁶Potrivit recomandărilor Comisiei de la Veneția, „listele electorale trebuie actualizate cel puțin o dată pe an”, vezi: [www.venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)023-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)023-e.pdf) sau versiunea

Calitatea listelor electorale n-a fost identică la toate secțiile de vot și s-a deosebit în funcție de faptul cât de responsabile au fost OAPL din diferite localități din Găgăuzia față de compilarea listelor electorale. Cel mai mare număr de contestații privind inexactitatea listelor electorale fost adresate CEC din Găgăuzia de către locuitorii or. Comrat. Din aceste motive, la 6 decembrie 2010 (cu 6 zile înainte de alegeri) CEC din Găgăuzia a dat BESV din or. Comrat indicația să corecteze inexactitățile din listele electorale. Pentru corectarea listelor electorale CEC din Găgăuzia a oferit BESV baza de date primită de la Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor a RM (MTIC) ce conținea date despre locuitorii or. Comrat care au atins vârsta de la care pot participa în alegeri. Pentru a verifica gradul de pregătire a listelor electorale, prin hotărârea CEC din Găgăuzia din 8 decembrie 2010 a fost creată o comisie mixtă din componență căreia făceau parte reprezentanții CEC din Găgăuzia și primăriei mun. Comrat. În cazul respectiv nu este prea clar de ce CEC din Găgăuzia dă indicații BESV să corecteze inexactitățile din listele electorale dacă elaborarea listelor electorale ține de responsabilitatea OAPL.

De menționat că listele electorale au conținut inexactități nu doar în or. Comrat, dar și în celelalte localități. Aceasta este demonstrat și de faptul că datele cu privire la numărul alegătorilor din Găgăuzia au fost precizate chiar până la orele 7:00 a zilei scrutinului din 12 decembrie 2010. Astfel, la 11 decembrie 2010, potrivit datelor CEC din Găgăuzia, în liste figurau 106758 de alegători. Iar în dimineața zilei alegerilor, 12 decembrie 2010, potrivit datelor precizate ale CEC din Găgăuzia numărul de alegători constituia 102542 de persoane reducându-se astfel cu 4216 alegători.

Prezența inexactităților în listele electorale la fel este confirmată de faptul că o mare parte de alegători a fost incluși în listele suplimentare în ziua scrutinului. Potrivit datelor CEC din Găgăuzia, în listele electorale suplimentare au fost incluse 4319 și 2449 de persoane în turul I și, respectiv, în turul II.

Cu 10 zile înainte de ziua scrutinului (2 decembrie 2010) listele electorale sunt afișate în încăperile secțiilor de votare. Nu mai târziu decât cu 7 zile până la data alegerilor (5 decembrie 2010) alegătorii sunt informați cu privire la locul unde este situată secția de votare la care aceștia urmează să-și realizeze dreptul la vot¹⁷. Cerința LBG de a afișa listele electorale în încăperile pentru votare nu a fost executată de către BESV. La niciuna dintre secțiile de votare vizitate de către observatorii „Pilgrim-Demo” listele nu au fost afișate. Acest fapt limita posibilitatea alegătorilor de a verifica listele electorale. Cerința de a informa alegătorii cu privire la locul unde este situată secția de votare a fost îndeplinită de către BESV, dar, în majoritatea cazurilor, doar cu 1-2 zile înainte de scrutin.

De menționat că OAPL din Găgăuzia, de obicei, utilizează aceleași liste electorale cât pentru alegerile naționale, atât și pentru cele regionale. Ținând cont de faptul că din anul 2011, în conformitate cu modificările la Codule Electoral al RM¹⁸, responsabilitatea pentru elaborarea, păstrarea și actualizarea listelor electorale la nivel național va ține de competența CEC a Moldovei calitatea listelor electorale la alegerile Bașcanului ar putea să se reducă drastic.

documentului în limba română <http://www.e-democracy.md/files/elections/venice-code-good-practice-19-10-2002-ro.pdf>.

¹⁷ Articolul 44 alineatul 1 din LBG

¹⁸ Este vorba de modificările la Codul Electoral al PM introduse în baza Legii nr. 119 din 18 iunie 2010 care a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 108-109 din 29 iunie 2010

IX. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Înaintarea oficială a candidaților la funcția de Bașcan al Găgăuziei începe în ziua când a fost stabilită data alegerilor pentru funcția respectivă sau în ziua indicată în hotărârea APG¹⁹ cu privire la stabilirea datei alegerilor și se încheie cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor²⁰. CEC din Găgăuzia a înregistrat 3 candidați la funcția de Bașcan al Găgăuziei: candidatul independent, Nicolai Dudoglo, primarul mun. Comrat; candidatul independent, Mihail Formuzal, actualul Bașcan din Găgăuzia; candidatul din partea PCRM, Irina Vlah, deputat în Parlamentul Moldovei. Vom nota că Irina Vlah a fost prima femeie care s-a balotat la funcția de Bașcan al Găgăuziei pe parcursul întregii istorii de organizare a alegerilor pentru funcția dată.

Procesul de înregistrare s-a desfășurat, în general, în conformitate cu prevederile LBG și cu respectarea termenilor prevăzuți în acest sens. În procesul de înregistrare a survenit o situații de tensiune provocată de interpretarea neunivocă a prevederilor articolului 51 alineatul 1 din LBG de către CEC din Găgăuzia. Articolul în cauză prevede expres lista documentelor pe care candidații urmează să le prezinte la CEC din Găgăuzia pentru a fi înregistrați. Totodată în articol nu se precizează ce documente urmează să prezinte candidatul independent și ce documente este necesar să prezinte cel înaintat de un partid politic. În special, LBG nu precizează care candidat trebuie să prezinte procesul-verbal al ședinței organului teritorial de partid cu privire la înaintarea candidatului și care listele de subscripție cu semnăturile a nu mai puțin de 5 mii de alegători în susținerea înaintării sale. CEC din Găgăuzia a considerat că un candidat înaintat de un partid urmează să prezinte toate actele, inclusiv listele de subscripție. În acest mod CEC din Găgăuzia a obligat-o pe candidatul din partea PCRM Irina Vlah să adune de 5 mii de alegători în susținerea înaintării sale, deși aceasta prezentase procesul-verbal al ședinței organului teritorial al PCRM cu privire la înaintarea Irinei Vlah ca și candidat la alegerile Bașcanului. În acest caz nu este suficient de clar de ce CEC din Găgăuzia a obligat-o doar pe Irina Vlah să prezinte toate actele enumerate în alineatul 1 articolul 51 din LBG, fără a-i obliga pe ceilalți 2 candidați să prezinte în afară de listele de subscripție să prezinte și procesul-verbal al ședinței partidului cu privire la înaintarea candidatului.

Ținând cont de numărul limitat de personal din cadrul aparatului CEC din Găgăuzia și de lipsa în componența și în aparatul CEC din Găgăuzia a specialiștilor capabili să stabilească veridicitatea datelor indicate în listele de subscripție prezentate de candidați pentru înregistrare, listele de subscripție nu au fost supuse unui control riguros. De menționat că din aceleași motive listele electorale nu a fost verificate la modul corespunzător nici la alegerile precedente pentru funcția de Bașcan.

X. CAMPANIA ELECTORALĂ

Campania electorală pentru alegerile Bașcanului Găgăuziei a demarat destul de rezervat, iar marea parte a acesteia a rămas neobservată pentru alegători. Aceasta ce se explică prin faptul că perioada de bază a acesteia a coincis ca și perioadă de timp cu alegerile anticipate pentru Parlamentul RM. De notat că Irina Vlah, candidatul la funcția de Bașcan al Găgăuziei din partea PCRM, a participat și la alegerile anticipate pentru Parlamentul RM ca și candidat din partea PCRM. În acest mod, PCRM a desfășurat în

¹⁹Înaintarea oficială a candidaților la postul de Guvernator (Bașcan) al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) a început la 13 octombrie 2010, în conformitate cu Hotărârea APG nr. 286-XXXII/IV

²⁰Articolul 46 alineatul 1 din LBG

regiune 2 campanii paralele. În cadrul activităților electorale ale partidului în regiune a fost prezentat programul electoral al formațiunii în cadrul alegerilor parlamentare anticipate, dar și a platformei electorale a candidatului partidului la alegerile Bașcanului Găgăuziei. Două campanii paralele a desfășurat și candidatul independent la funcția de Bașcan al Găgăuziei Nicolai Dudoglo care împreună cu mișcarea obștească pe care o conduce – NG a susținut în cadrul scrutinului parlamentar Partidul Social-Democrat din Moldova.

Campania pentru alegerile Bașcanului Găgăuziei s-a intensificat cu o săptămână până la desfășurarea turului I. Concurenții electorali și echipele acestora au aplicat, în fond, metode tradiționale pentru regiune de promovare a campaniei: întâlniri cu colectivele în organizații și instituții, la fel întâlniri cu populația localităților organizate de cele mai dese ori în casele de cultură și la care se adunau nu mai mult de 500 de persoane; billboard-uri și afișarea de postere; publicitate electorală la radio, TV, în presa scrisă; distribuirea de fluturași; campanii „de la ușă la ușă”. Totodată, concurenții electorali au beneficiat din plin de resursele oferite de Internet care erau focusate în temei pe electoratul tânăr.

Campania electorală a avut loc într-o atmosferă calmă concurenților electorali fiindu-le oferită posibilitatea să organizeze activități de agitație și întâlniri cu alegătorii. Eforturile concurenților electorali s-au axat, în fond, pe problemele social-economice ale regiunii. La fel, a fost utilizat activ și factorul rusesc.

Deoarece în societatea găgăuză sunt extrem de pronunțate viziunile pro-Rusia concurenților electorali au încercat să-și demonstreze atitudinea prietenească față de Rusia și, mai ales, atitudinea administrațiilor de diferit nivel și a elitelor politice din Rusia față de propria persoană. La 22 decembrie 2010, cu 4 zile înainte de turul II al alegerilor, candidatul la funcția de Bașcan al Găgăuziei, Mihail Formuzal, care totodată era și Bașcan al Găgăuziei în exercițiu, s-a deplasat pe calea aerului la Moscova unde i-a fost înmănată Diploma de Onoare a Președintelui Federației Ruse cu care a fost distins pentru merite deosebite în dezvoltarea cooperării ruso-moldovenești și a relațiilor culturale. Distincția i-a fost înmănată de către Serghei Narâșkin, șeful Administrației Prezidențiale din FR.

O zi mai devreme, la 21 decembrie 2010, candidatul independent la funcția de Bașcan al Găgăuziei, Nicolai Dudoglo, edilul mun. Comrat, însoțit de către vicepreședintele APG, Demian Caraseni, s-a deplasat pe calea aerului la Moscova într-o vizită de lucru pentru a semna un Acord de parteneriat între Administrația raionului Sokolniki al districtului administrativ de Est din orașul Moscova și capitala UTA Găgăuzia – municipiul Comrat. Pentru a demonstra că are la Moscova relații la un nivel înalt pentru Nicolai Dudoglo a fost organizată la intervenția Episcopului de Cahul și Comrat Anatolie, o întrevedere cu Preafericitul Patriarh al Moscovei și Întregii Rusii Kiril. După întâlnirea lui Nicolai Dudoglo cu conducătorul Bisericii Ortodoxe Ruse, staff-ul concurentului electoral a difuzat un comunicat prin care informa că Patriarhul Kiril l-a binecuvântat pe Nicolai Dudoglo pentru victorie în alegerile Bașcanului. A doua zi, pe site-ul oficial al Serviciul de comunicare al Secției relații bisericești externe a Bisericii Ortodoxe Ruse a fost postat un comunicat în care se indică asupra interpretării distorsionate a întrevederii dintre Preafericitul Patriarh al Moscovei și Întregii Rusii Kiril cu edilul de Comrat²¹.

²¹ Comunicatul Serviciul de comunicare al Secției relații bisericești externe a Bisericii Ortodoxe Ruse poate fi consultat aici: <http://www.mospat.ru/ru/2010/12/22/news33147/>

Campania electorală a fost însoțită de acuzele reciproce ale concurenților. Cele mai multe au răsunat în adresa candidatului și actualului Bașcan al Găgăuziei, Mihail Formuzal, pentru utilizarea resursei administrative. Unul dintre motivele pentru astfel de acuze a fost faptul că Mihail Formuzal a închiriat de la CEC, pentru perioada campaniei electorale, cabinetul Bașcanului Găgăuziei.

XI. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Prevederile LBG ce reglementează condițiile și modul de finanțare a campaniilor electorale ale concurenților au nevoie de perfecționare, or acestea nu asigură la nivelul necesar transparența de finanțare a campaniilor electorale ale concurenților. Aceștia obligați să-și deschidă un cont bancar cu mențiunea „Fondul Electoral” și să asigure transferarea pe acest cont a tuturor mijloacelor proprii și ale mijloacelor din partea persoanelor fizice și juridice pentru desfășurarea campaniei electorale. LBG prevedea susținerea materială a campaniilor electorale ale concurenților din partea statului prin oferirea de credite fără dobândă. Potrivit informației CEC din Găgăuzia, nici unul dintre concurenți nu s-a adresat pentru a contracta un credit din partea statului. Suma-limită a mijloacelor bănești care poate fi utilizată de concurenții electorali pentru desfășurarea campaniilor electorale este aprobată de către CEC din Găgăuzia pentru fiecare alegeri. Prin hotărârea CEC din Găgăuzia nr.7/7 din 25 octombrie 2010 a fost aprobată suma maximă a mijloacelor bănești care poate fi utilizată de concurenți pentru desfășurarea campaniilor electorale este de 500 mii lei. Finanțarea din exterior campaniilor electorale pentru alegerile Bașcanului Găgăuziei este interzisă. Mijloacele financiare și alte forme de suport material oferit concurenților electorali urmează a fi declarată în timp de o lună după începutul perioadei electorale în presă.

Băncile care deserveșc fondurile electorale ale concurenților la fel sunt obligate să informeze CEC din Găgăuzia despre mijloacele bănești transferate pe conturile concurenților în timp de 24 de ore din momentul transferului.

Rapoartele concurenților cu privire la sursele, volumele și cheltuirea mijloacelor pentru alegeri au fost prezentate la CEC din Găgăuzia în mod arbitrar, de obicei, o dată în săptămână. CEC din Găgăuzia n-a determinat forma de raportare a concurenților electorali. Rapoartele nu conțineau o informație completă, în special, în nici un raport n-au fost indicate sursele mijloacelor care au ajuns pe contul concurentului, cu excepția unui raport al candidatului PCRM, Irina Vlah, unde ca și sursă a mijloacelor transferate a fost indicat Comitetul Central al PCRM. În conformitate cu rapoartele concurenților prezentate la CEC din Găgăuzia, niciunul dintre concurenți n-a depășit limita de 500 mii de lei stabilită de către CEC din Găgăuzia.

Vom menționa că finanțarea campaniilor electorale ale concurenților n-a fost monitorizată de către CEC din Găgăuzia la nivelul convenit, iar lacunele din LBG la acest capitol n-au fost compensate prin hotărâri separate ale comisiei. Statele limitate din aparatul CEC din Găgăuzia și mandatul limitat al acestora nu-i permite să monitorizeze eficient respectivul aspect al alegerilor și să solicite concurenților executarea condițiilor LBG ce țin de finanțarea campaniilor electorale.

XII. REFLECTAREA ALEGERILOR ÎN MASS-MEDIA

LBG, Codul Audiovizualului din Republica Moldova, Legea audiovizualului a UTA Găgăuzia, Concepția Consiliului Coordonator al Audiovizualului din Republica Moldova (CCA) „Cu privire la reflectarea campaniei electorale pentru alegerile

Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri) din 23.01.2008, dar și Regulamentul CEC din Găgăuzia privind reflectarea în mass-media a campaniei electorale pentru desfășurarea la 12.12.2010 a alegerilor Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri) din 18.09.2010 (Regulamentul) constituie baza legislativă și normativă pentru reflectarea alegerilor Bașcanului în mass-media din Găgăuzia.

Mediile care doreau să reflecte alegerile Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuzia (Gagauz-Yeri) din 12 decembrie 2010 urmau să fie acreditate la CEC din Găgăuzia prin prezentarea spre aprobare a Concepției de reflectare a campaniei electorale pentru alegerile Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri) din 12 decembrie 2010²².

„Pilgrim-Demo” a demarat monitorizarea mass-media din Găgăuzia la 8 decembrie 2010 axându-se pe 2 posturi TV private: TV 2 Comrat (emite prin rețelele de cablu din or. Comrat) și Eni Ay (emite prin eter; aria de acoperire - or. Comrat și localitățile apropiate). Monitorizarea reflectării alegerilor Bașcanului a fost efectuată și de alte câteva ONG-uri, în special, APEL a monitorizat GRT²³. În prezentul raport vor fi incluse rezultatele monitorizării privind reflectarea alegerilor Bașcanului de către posturile TV Eni Ay și TV 2 Comrat.

Regulamentul a instituit o interdicție pentru aparițiile concurenților electorali în cadrul emisiunilor informative²⁴. Această condiție, în general, a fost respectată de către Eni Ay și TV 2 Comrat, cu excepția câtorva cazuri când concurenții electorali au apărut în buletinele de știri.

Eni Ay și TV 2 Comrat au reflectat campania electorală privind alegerile Bașcanului Găgăuziei din perspectiva concurenților pe care-i susțineau. Eni Ay a demonstrat o favorizare a Nicolai Dudoglo, în timp ce TV 2 Comrat a făcut partizanat în favoarea lui Mihail Formuzal.

Eni Ay și TV 2 Comrat au încălcat cerința din Regulament care prevedea alocarea pentru fiecare concurent electoral nu mai mult de 2 minute de timp de antenă în fiecare zi. Volumul timpilor de antenă contra plată (per zi) oferit de către Eni Ay și TV 2 Comrat de multe ori depășea limita de 2 minute – de obicei, în favoarea concurenților susținuți de aceste posturi.

Publicitatea electorală la postul TV Eni Ay n-a fost separată de cea comercială sau de alt gen²⁵, iar emisiunile electorale nu au fost puse pe post la rubrica „Campania electorală pentru alegerile Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”²⁶.

Publicitatea electorală la posturile TV Eni Ay și TV 2 Comrat nu au fost însoțite de titre care să anunțe electorii despre faptul că respectiva informație este publicitate electorală gratuită sau contra plată²⁷.

²² Punctul 2 din Hotărârea CEC din Găgăuzia din 18 octombrie 2010

²³ Raportul APEL cu privire la rezultatele monitorizării reflectării alegerilor Bașcanului de către compania publică regională „GagauzRadioTelevizionu” poate fi consultat aici: http://apel.md/public/upload/md_MONITORIZAREA_PLURALISMULUI_POLITIC_IN_PROGRAMELE_DE_STIRI_SI_ACTUALITATI_ALE_IPNA.pdf

²⁴ Punctul 2.16 din Regulament

²⁵ Punctul 2.3 din Regulament

²⁶ Punctul 2.5 din Regulament

²⁷ Punctul 2.3 din Regulament

Eni Ay și TV 2 Comrat n-au organizat discuții/dezbateri electorale. Oricum, în perioada campaniei electorale, în orele de maximă audiență, Eni Ay și TV 2 Comrat puneau pe post emisiuni de producție proprie cu durata de 40-90 de minute. Tematica acestor emisiuni era un electorală. La ele participau concurenții sau reprezentanții concurenților pe care-i susțineau respectivele posturi de televiziune. Discuțiile din cadrul acestor emisiuni se reduceau la critica oponentilor. Emisiunile nu erau marcate prin rubrica „Campania electorală pentru alegerile Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”. De notat că Eni Ay a pus astfel de emisiuni pe post mult mai frecvent.

În perioada alegerilor la CEC din Găgăuzia a fost expediată o serie de contestații ce țin de nerespectarea de către posturile de TV implicate în reflectarea alegerilor Bașcanului a cerințelor impuse de Regulament.

În conformitate cu Codul Audiovizual al RM, CCA este organul care asigură „reflectarea echidistantă și a alegerilor de către mass-media” și aplică sancțiuni în caz de necesitate.

Contestațiile care veneau la CEC din Găgăuzia și țineau de acțiunile mass-media implicate în reflectarea alegerilor Bașcanului erau reexpediate la CCA. La rândul său, CCA a demonstrat pasivitate față de contestațiile primite de la CEC din Găgăuzia fără a reacționa la acestea în modul cuvenit.

În cazul încălcării Regulamentului de către companiile de TV și radio care au obținut licența pe teritoriul UTA Găgăuzia, CEC din Găgăuzia se adresează la organul care a emis licența²⁸ pentru a fi luate deciziile respective. Mediile regionale care au obținut licența pe teritoriul Găgăuziei nu pot fi sancționate de către CCA, totodată, organul care a eliberat companiilor de TV și radio licențe pe teritoriul Găgăuziei nu asigură respectarea prevederilor Codului Audiovizual al RM, iată de ce nu este prea clar cine și ce sancțiuni aplică față de aceste medii pentru nerespectarea Regulamentului.

Mediile care difuzează materiale electorale sunt obligate să țină evidența și o dată la 10 zile să informeze CEC din Găgăuzia cu privire la timpul de antenă gratuit și cel contra plată și spațiul de ziar oferit concurenților electorali²⁹. Această prevedere din Regulament n-a fost executată de mass-media implicată în reflectarea alegerilor Bașcanului-2010, iar CEC din Găgăuzia n-a recurs la careva acțiuni pentru a asigura respectarea acestuia.

„Pilgrim-Demo” publică un raport mai detaliat privind reflectarea alegerilor Bașcanului în mass-media.

XIII. MONITORIZAREA VOTĂRII

Observatorii „Pilgrim-Demo” au monitorizat procedurile în ziua alegerilor la 12 și 26 decembrie 2010. Rapoartele detaliate cu privire la rezultatele monitorizării asupra deschiderii SV, votării, închiderii SV, numărării voturilor, transmiterii materialelor electorale de la BESV către CoEC pot fi consultate aici:

Turul I de votare: http://pilgrim-demo.org.md/studies_upld/d8.pdf,

²⁸ Pe teritoriul Găgăuziei, licențele pentru posturile de TV și de radio sunt eliberate de către Direcția Industrie, Construcții, Transport și Telecomunicații în baza Legii UTA Găgăuzia “Cu privire la licențierea unor genuri de activitate pe teritoriul Găgăuziei (Gagauz-Yeri)” din 7 iulie 2000

²⁹ Punctul 5.1 din Regulament

Turul II de votare: http://pilgrim-demo.org.md/studies_upld/d7.pdf

XIV. SITUAȚIA POSTELECTORALĂ

Rezultatele turului II al alegerilor au fost făcute publice de către CEC din Găgăuzia la 27 decembrie 2010. La ședința CEC din Găgăuzia din 28 decembrie 2010 a fost aprobat raportul CEC din Găgăuzia cu privire la rezultatele alegerilor Bașcanului.

La 27, 28 și 29 decembrie 2010, Nicolai Dudoglo a organizat în fața clădirii APG și CEG acțiuni de protest față de recunoașterea rezultatelor alegerilor. Potrivit organizatorilor, la acțiunile de protest au participat de la 300 la 400 de persoane.

La 29 decembrie 2010, Nicolai Dudoglo a adresat la B CEC din Găgăuzia o contestație prin care solicita următoarele: renumărarea buletinelor de vot pentru turului II al alegerilor; anularea rezultatelor turului II al alegerilor; desfășurarea votării repetate pentru turul II al alegerilor.

La 31 decembrie 2010, la CAC, împreună cu contestația lui Nicolai Dudoglo, a fost prezentat și raportul CEC din Găgăuzia cu privire la rezultatele alegerilor, dar și declarația CEC din Găgăuzia cu privire la recunoașterea legalității alegerilor Bașcanului Găgăuziei din 12 și 26 decembrie 2010.

CAC a demarat examinarea raportului CEC din Găgăuzia și contestația depusă de Nicolai Dudoglo la 4 ianuarie 2011.

Examinarea contestației lui Nicolai Dudoglo s-a tergiversat motiv pentru care CAC n-a putut să-și facă publică hotărârea privind rezultatele alegerilor în timp de 10 zile din momentul când a primit raportul din partea CEC din Găgăuzia³⁰.

La 16 decembrie 2010, Nicolai Dudoglo a organizat în fața Casei de Cultură din or. Comrat altă acțiune de protest anunțată de către inițiatori ca și „Adunarea generală a alegătorilor din Găgăuzia”. În cadrul acesteia a fost aprobată o rezoluție conținând solicitări similare celor prevăzute din contestația adresată anterior.

La 19 decembrie 2010, Nicolai Dudoglo a adresat la CAC o solicitare privind recuzarea judecătorilor în legătură cu faptul că, în opinia lui Nicolai Dudoglo, CAC ar examina dosarul preconcept. Solicitarea a fost remisă la Curtea Supremă de Justiție unde a fost respinsă, după care CAC a continuat examinarea raportului CEC și a contestației lui Nicolai Dudoglo și a reprezentanților acestuia.

La 24 ianuarie 2010, CAC a aprobat hotărârea privind validarea rezultatelor alegerilor Bașcanului Găgăuziei din 12 și 26 decembrie 2010.

După încheierea ședinței CAC pentru validarea rezultatelor alegerilor, reprezentanții lui Nicolai Dudoglo au declarat despre intenția de a contesta hotărârea CAC la Curtea Supremă de Justiție a RM.

XV. RECOMANDĂRI

Următoarele recomandări sunt adresate autorităților din Găgăuzia. Recomandările sunt menite să sensibilizeze autoritățile regionale asupra problemelor ce țin de procesul

³⁰ Articolul 71 alineatul 3 din LBG

electoral din Găgăuzia. Prin respectivele modificări acestea sunt chemate să susțină perfecționarea legislației electorale și a sistemului electoral din Găgăuzia.

A. BAZA NORMATIV-LEGALĂ

Este necesară perfecționarea legislației electorale din Găgăuzia și armonizarea acesteia cu prevederilor Codului Electoral al RM. Totodată perfecționarea urmează să țină cont de rigorile impuse de OSCE și Comisia de la Veneția a Consiliului Europei.

În special, este recomandat de a modifica în LBG următoarele aspecte:

1. Reducerea ratei de participare pentru turul I al alegerilor Bașcanului de la 50 la sută la 1/3, pentru a preveni invalidarea repetată a alegerilor din cauza prezenței slabe la vot. Acest moment este cu atât mai actual cu cât rata de participare a alegători la scrutin în UTA Găgăuzia are tendința de a se reduce.
2. Reducerea numărului de semnături necesare pentru înaintarea candidaților independenți de la 5000 ceea ce reprezintă cca 4,7 la sută din numărul total de alegători din UTA Găgăuzia până la 1 la sută, în conformitate cu recomandările făcute de Comisia de la Veneția a Consiliului Europei;
3. Includerea în LBG a prevederii privind „ziua tăcerii” și interzicerea oricărei agitații în ziua care precede ziua scrutinului;
4. Precizarea în LBG a documentelor pentru înregistrare care urmează a fi prezentate la CEC din Găgăuzia candidații independenți și candidații înaintați de către partide și alte organizații social-politice;
5. Includerea în LBG a normelor care ar prevenit votarea repetată/multiplă.
6. Armonizarea Legii UTA Găgăuzia „Cu privire la organele electorale” cu LBG la capitolul ce se referă la mandatul CEC din Găgăuzia.

B. ADMINISTRAREA

7. Este necesar de a asigura continuitatea activității CEC din Găgăuzia prin păstrarea bazei normative elaborate de CEC din Găgăuzia la unele alegeri până la alegerile următoare și asigurarea posibilității ca aceasta să fie utilizată și de comisiile ulterioare;
8. Independența CEC din Găgăuzia și a organelor electorale din subordine urmează a fi asigurată cu scopul de a limita influența politicului asupra procesului decizional în comisii și asupra activității acestora;
9. Asigurarea CEC din Găgăuzia cu mijloace materiale care să permită comisiei să-și realizeze toate funcțiile de bază prevăzute de legislația electorală;
10. Asigurarea pentru CEC din Găgăuzia a unui aparat cu scopul de a eficientiza administrarea alegerilor, în special: lucrul asupra contestațiilor; monitorizarea

asupra acțiunilor diferitor actori ai procesului electoral în ceea ce ține de conformitatea respectivelor acțiuni cu legislația electorală; reacțiile asupra încălcărilor/abaterilor de la normele impuse;

11. Crearea site-ului oficial al CEC din Găgăuzia prin intermediul căruia opinia publică va putea monitoriza activitatea comisiei;
12. Prevederea unor mijloace mai eficiente pentru protecția buletinelor de vot la alegerile Găgăuzia prin tipărirea buletinelor detașabile prinse în pachete cu numere de ordin pe fiecare dintre ele;
13. Este necesar de asigurat o comunicare eficientă dinte CEC din Găgăuzia și organele electorale subordonate în procesul de pregătire a alegerilor, și mai ales în ziua scrutinului, cu scopul de a ameliora procesul de pregătire și de organizare a alegerilor.
14. Instrucțiunile aprobate CEC din Găgăuzia pentru organele electorale subordonate urmează a fi univoce și nu vor putea fi anulate prin indicații verbale din partea conducerii comisiei;
15. Este necesar de a introduce practica de anunțare a rezultatelor preliminare ale votării pe parcursul finalizării procesului de numărarea a voturilor la secțiile de votare. Experiența și posibilitățile tehnice de care dispune CEC a Moldovei ar putea constitui un suport în aceste sens. Aplicarea practicii de anunțare a rezultatelor preliminare ale votării va contribui la asigurarea transparenței procesului electoral, dar și va spori încrederea alegătorilor față de organele electorale;
16. Este necesar de a organiza instruirea mai eficientă și completă a membrilor BESV, cu axare pe aspectul ce ține de închiderea secțiilor de votare și numărarea voturilor. Potrivit afirmațiilor făcute de observatorii „Pilgrim-Demo”, BESV nu respectau întotdeauna instrucțiunile CEC din Găgăuzia și prevederile LBG la capitolul numărarea voturilor.
17. Pentru a eficientiza procesul de administrare a alegerilor din Găgăuzia este necesar ca CEC din Găgăuzia să coopereze mai activ cu CEC a Moldovei, ținând cont de experiența bogată și continuă de care dispune CEC a Moldovei în materie de administrare a alegerilor, precum și de baza normativă pe care a reușit s-o elaboreze.

C. FINANȚAREA CAMPANIILOR ELECTORALE

18. Este necesar de a determina forma de raportare a concurenților cu privire la sursele, volumele și cheltuielile ce țin de alegeri;
19. CEC din Găgăuzia urmează să asigure mediatizarea raporturilor cu privirea la

finanțarea campaniei electorale prezentate de concurenții electorali.

D. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

20. Este necesar de a determina procedurile ce țin de compilarea, actualizarea și păstrarea listelor electorale;
21. Procesul de compilare a listelor electorale este necesar să fie coordonat cu MTIC, or instituția este responsabilă pentru ținerea registrului cetățenilor RM și dispune de informațiile necesare pentru elaborarea listelor electorale;
22. Listele electorale urmează a fi elaborate centralizat pentru a asigura transparența și raportarea respectivului proces. Ținând cont de faptul că din anul 2011 elaborarea listelor electorale la nivel național fa deveni responsabilitatea CEC a Moldovei, cooperarea CEC din Găgăuzia cu autoritatea electorală națională vă permite soluționarea mai multor probleme ce țin de compilarea, actualizarea și păstrarea listelor electorale;

E. MASS-MEDIA

23. Organele electorale urmează să utilizeze mai activ mass-media pentru informarea/instruirea alegătorilor;
24. Mass-media din Găgăuzia urmează să asigure informarea echidistantă și echilibrată a electoratului cu respectarea tuturor normelor deontologice;
25. CCA, CEC din Găgăuzia și autoritățile regionale responsabile de eliberarea licențelor pentru posturile de TV și radio urmează să monitorizeze mai activ acțiunile mass-media din regiune în perioada electorală la capitolul conformitatea acestora cu rigorile Regulamentului CEC din Găgăuzia, Concepția CCA și legislația RM și a Găgăuziei în domeniul mass-media;
26. Reacțiile CCA și CEC din Găgăuzia vizavi de încălcările Regulamentului și Concepției CCA urmează să fie prompte și adecvate;
27. Autoritățile regionale responsabile de eliberarea licențelor pentru posturile de TV și radio urmează să monitorizeze și să reglementeze activitatea mediilor regionale cărora le-au eliberat licențe de activitate, inclusiv și în raport cu Legea audiovizualului a UTA Găgăuzia. Totodată, Legea audiovizualului a UTA Găgăuzia și Legea UTA Găgăuzia “Cu privire la licențierea unor genuri de activitate” urmează să fie aduse în concordanță una cu cealaltă;
28. Prevederile Regulamentului ce interzic apariția concurenților electorali în emisiunile informative urmează a fi modificate prevăzându-se asigurarea reflectării echilibrate și echidistante a evenimentelor politice și a concurenților electorali în perioada campaniei electorale, dar nu cu titlu de publicitate.

ANEXA: REZULTATELE ALEGERILOR³¹

		Turul I	Turul II
1	Numărul alegătorilor incluși în listele electorale	102,542	106525
2	Numărul alegătorilor incluși în listele electorale suplimentare	4,319	2094
3	Numărul alegătorilor care și-au ridicat buletinele de vot	60,863	-
4	Numărul alegătorilor care au participat la votare	60,857	61899
5	Numărul buletinelor de vot invalide	401	449
6	Numărul total al buletinelor de vot valide	60,456	61450
7	Rata de participare la alegeri	56.95%	57,6%

Numărul de voturi acumulat de concurenții electorali

	Turul I		Turul I	
	Voturi acumulate	%	Voturi acumulate	%
Nicolai Dudoglo	19,252	31.84%	29874	48,6
Mihail Formuzal	22,484	37.19%	31576	51,4
Irina Vlah	18,720	30.96%		

³¹ Datele oficiale oferite de către CEC din Găgăuzia. Informațiile din rândul 3 pentru turul II n-au fost oferite de către CEC din Găgăuzia.